

Müsavatsız adalet, adalet değildir.

Bediüzzaman Said Nursî

Birinci soru: Gazetelerin aldatmalarıyla meşru bilerek buradaki görenek ve âdete binaen cereyan-ı umumîye kapılan safdillerin cezası nedir?

İkinci soru: Bir insan yılan suretine girse, yahut bir velî haydut kıyafetine girse, veyahut meşrutiyet, istibdat şekline girse, ona taarruz edenlerin cezası nedir? Belki, hakikaten onlar yilandırlar, haydutturlar ve istibdattırlar.

Üçüncü soru: Acaba müstebit yalnız bir şahıs mı olur? Müteaddit şahıslar müstebit olmaz mı? Bence kuvvet kanunda olmalı, yoksa istibdat münkasım olmuş olur. Ve komitecilikle tam şiddetlenir.

Dördüncü soru: Bir mâsumu idam etmek mi, yoksa on cânîyi affetmek mi daha zarardır?

Beşinci soru: Maddî tazyikler, ehl-i meslek ve fikre galebe etmediği gibi daha ziyade nifak ve tefrika vermez mi?

Altıncı soru: Bir mâden-i hayat-ı içtimaiyemiz olan ittihad-ı millet, ref-i imtiyazdan başka ne ile olur?

Yedinci soru: Müsavatı ihlâl ve yalnız bazıları tahsis ve haklarında kanunu tamamıyla tatbik etmek, zahiren adalet iken, bir cihette acaba müsavatsızlıkla zulüm ve garaz olmaz mı? Hem de tebrie ve tahliye ile mâsumiyetleri tebeyyün eden ekser mahbusünün, belki yüzde sekseni mâsum iken, acaba ekseriyet nokta-i nazarında bu hal hükümferma olsa, garaz ve fikr-i intikam

Şedit bir
istibdat ve
tahakküm, cehalet
cihetiyle şimdi
hükümfermadır.
Güya istibdat
ve hafiyelik
tenâsuh etmiş. Ve
maksat da Sultan
Abdülhamid'den
istirdad-ı
hürriyet değilmiş.
Belki hafif ve
az istibdadi,
şiddetli ve kesretli
yapmış!

olmaz mı? Divan-ı harbe diyeceğim yok, ihbar edenler düşünsünler.

Sekizinci soru: Bir fırka kendisine bir imtiyaz taksa, herkesin en hasas nokta-i asabiyesine daima dokundura dokundura zorla herkesi meşrutiyete muhalif gibi gösterse ve herkes de onların kendilerine taktığı isim-i meşrutiyet altında olan muannid istibdada ilişmiş ise, acaba kabahat kimdedir? Dokuzuncu soru: Acaba bahçıvan bir bahçenin kapısını açsa, herkese ibaha etse, sonra da zâyatı vuku bulsa, kabahat kimdedir? Onuncu soru: Fikir ve söz hürriyeti verilse, sonra da muahaze olursa, acaba biçare milleti ateşe atmak için bir plân olmaz mı? Böyle olmasaydı, başka bahaneyle mevki-i tatbikiye konulacağı hayale gelmez miydi?

On Birinci soru: Herkes meşrutiyete yemin ediyor. Halbuki ya müsemma-yı meşrutiyete kendi muhalif veya muhalefet edenlere karşı sükût etse, acaba kefareti yemin vermek lâzım gelmez mi? Ve millet yalancı olmaz mı? Ve mâsum olan efkâr-ı umumiyeye yalancı, bunak ve gayr-ı mümeyyiz addolunmaz mı?

Elhasıl: Şedit bir istibdat ve tahakküm, cehalet cihetiyle şimdi hükümfermadır. Güya istibdat ve hafiyelik tenâsuh etmiş. Ve maksat da Sultan Abdülhamid'den istirdad-ı hürriyet değilmiş. Belki hafif ve az istibdadi, şiddetli ve kesretli yapmış!

Yarım soru: Nazik ve zayıf bir vücut ki, sivrisineklerin ve arıların ısırmasına tahammül edemediği için, gayet telâş ve zahmetle onları def'e çalışırken, biri çıksa, dese ki: Maksudı sivrisinekleri, arıları def etmek değil, belki büyük arslanı ikaz edip kendine musallat etmek ister. Acaba böyle demekle hangi ahmağı kandıracaktır?

Divan-ı Harb-i Örfi s. 45-50

Meşrutiyet ve kanun-u esasî işittiğiniz mesele ise, hakikî adalet ve meşveret-i şer'iyeden ibarettir; hüsn-ü telâki ediniz. Muhafazasına çalışınız. Zira dünyevî saadetimiz Meşrutiyettedir. Ve istibdattan herkesten ziyade biz zarardıyız.

Divan-ı Harb-i Örfi, s. 21

Asıl, Şeriatın meslek-i hakikisi, hakikat-ı Meşrutiyet-i meşruadır. Demek Meşrutiyeti, delâil-i şer'iyeye ile kabul ettim. Başka medeniyetçiler gibi taklidî ve hilâf-ı Şeriat telâki etmedim. Ve Şeriatı rüşvet vermedim.

Divan-ı Harb-i Örfi, s. 22

İstibdat, zulüm ve tahakkümdür. Meşrutiyet, adâlet ve Şeriatır. Padişah, Peygamberimizin emrine itaat etse ve yoluna gitse halifedir. Biz de ona itaat edeceğiz. Yoksa, Peygambere tâbi olmayıp zulüm edenler, padişah da olsalar haydutturlar.

Divan-ı Harb-i Örfi, s. 23

Avrupa, bizdeki cehâlet ve taassup müsaâdesiyle, Şeriatı—hâşâ ve kellâ—istibdata müsait zannettiklerinden, nihâyet derecede kalben üzül-müşüm. Onların zannını tekdiz etmek için, Meşrutiyeti herkesten ziyade Şeriat nâmına alkışladım. Lâkin yine korktum ki, başka bir istibdat tek-

rar o zannı tasdik eder, diye ne kadar kuvvetim varsa Ayasofya Camiinde me'usana hitaben feryat ettim. Ve söyledim ki: Meşrûtiyeti, meşrûiyet ünvanı ile telâkki ve telkin ediniz. Tâ yeni ve gizli ve dinsiz bir istibdat, pis eliyle o mübareği ağrazına siper etmekle lekedâr etmesin. Hürriyeti, âdâb-ı Şeriatla takyid ediniz. Zira câhil efrat ve avâm-ı nas; kayıtsız hür olsa, şart-sız tam serbest olsa, sefih ve itaatsiz olur. Adâlet namazında kibleiniz dört mezhep olsun. Tâ ki, namaz sahîh ola. Zira, hakaik-ı Meşrutiyetin saraha-ten ve zimnen ve iznen dört mezhepten istihracı mümkün olduğunu dâva ettim.

Divan-ı Harb-i Örfi, s. 24, 25

Meşru, hakikî meşrutiyetin müsemmasına ahd ü peyman ettiğimden, istibdat ne şekilde olursa olsun, meşrutiyet libası giysin ve ismini taksın, rast gelsem sille vuracağım.

Fıkrimce meşrutiyetin düşmanı, meşrutiyeti gaddar, çirkin ve hilâf-ı şeriat göstermekle meşveretin de düşmanlarını çok edenlerdir. “Tebeddül-ü esmâ ile hakaik tebeddül etmez.”

Divan-ı Harb-i Örfi, s. 40

İkinci Suâlinizin meâli: Hazret-i Ali (r.a.) zamanında başlayan muharebelerin mahiyeti nedir? Muhariplere ve o harpte ölen ve öldürenlere ne nam verebiliriz?

Elcevap: Cemel Vak'ası denilen Hazret-i Ali ile Hazret-i Talha ve Hazret-i Zübeyr ve Âişe-i Sıddika (rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecmaîn) arasında olan muharebe, adalet-i mahzâ ile adalet-i izafiyenin mücadelesidir. Şöyle ki:

Hazret-i Ali, adalet-i mahzâyı esas edip Şeyheyn zamanındaki gibi o esas üzerine gitmek için içtihad etmiş. Muârzları ise, Şeyheyn zamanındaki safvet-i İslâmiye adalet-i mahzâya müsait idi; fakat mürur-u zamanla İslâmiyetleri zayıf muhtelif akvam hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye girdikleri için, adalet-i mahzânın tatbikatı çok müşkül olduğundan, “ehvenüşşerri ihtiyar” denilen adalet-i nisbiye esası üzerine içtihad ettiler. Münakaşa-i içtihadîye siyasete girdiği için muharebeyi intaç etmiştir.

Madem sırf lillâh için ve İslâmiyetin menâfi için içtihad edilmiş ve içtihadından muharebe tevellüt etmiş; elbette hem katil, hem maktul, ikisi de ehl-i Cennettir, ikisi de ehl-i sevaptır diyebiliriz. Her ne kadar Hazret-i Ali'nin içtihadı musib ve mukabilindekilerin hata ise de, yine azâba müstehak değiller. Çünkü, içtihad eden, hakkı bulsa iki sevap var; bulmazsa, bir nevi ibadet olan içtihad sevabı olarak bir sevap alır, hatasından mazurdur. Bizde gayet meşhur ve sözü hüccet bir zât-ı muhakkik, Kürtçe demiş ki:

مِي شَرَّ صَحَابَانَ مَكَ قَالُ وَقِيلُ * كُو رَا جَنَّتَيْنِد قَاتِلُ وَحَمَّ قَتِيلُ

Yani: “Sahabelerin muharebesinde kыл ü kal etme. Çünkü hem katil ve hem maktul, ikisi de ehl-i Cennettirler.”

Adalet-i mahzâ ile adalet-i izafiyenin izahı şudur ki,

*Fıkrimce
meşrutiyetin
düşmanı,
meşrutiyeti
gaddar, çirkin
ve hilâf-ı şeriat
göstermekle
meşveretin de
düşmanlarını
çok edenlerdir.
“Tebeddül-ü esmâ
ile hakaik tebeddül
etmez.”*

Mü'minlerde
nifak ve şikak,
kin ve adâvete
sebebiyet veren
tarafgirlik ve inat
ve haset, hakikatçe
ve hikmetçe
ve insaniyet-i
kübrâ olan
İslâmiyetçe ve
hayat-ı şahsiyece
ve hayat-ı
içtimaiyece
ve hayat-ı
mâneviyece çirkin
ve merduktur,
muzır ve
zulümdür ve
hayat-ı beşeriye
için zehirdir.

مَنْ قَتَلَ تَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا

⁴ ayetin mânâ-ı işârisiyle, bir mâsumun hakkı, bütün halk için dahi iptal edilmez. Bir fert dahi, umumun selâmeti için feda edilmez. Cenâb-ı Hakk'ın nazar-ı merhametinde hak haktır, küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Küçük, büyük için iptal edilmez. Bir cemaatin selâmeti için, bir ferdin rızası bulunmadan, hayatı ve hakkı feda edilmez. Hamiyet namına, rızasıyla olsa, o başka meseledir.

Adalet-i izafiye ise, küllün selâmeti için cüz'ü feda eder. Cemaat için, ferdin hakkını nazara almaz. Ehvenüşşer diye bir nevi adalet-i izafiyeyi yapmaya çalışır. Fakat adalet-i mahzâ kabil-i tatbik ise, adalet-i izafiyeye gidilmez. Gidilse zulümdür.

İşte, İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, adalet-i mahzâyı Şeyheyn zamanındaki gibi kabil-i tatbiktir deyip, hilâfet-i İslâmiyeyi o esas üzerine bina ediyordu. Mukabilleri ve muarızları ise, "Kabil-i tatbik değil; çok müşkülâtı var" diye, adalet-i izafiye üzerine içtihad etmişler. Tarihin gösterdiği sair esbab ise, hakikî sebep değil, bahanelerdir.

Mektubat, 56-57

Yirmi İkinci Mektup

Şu Mektup iki mebhastır. Birinci Mebhas, ehl-i imanı uhuvvete ve muhabbete davet eder.

Birinci Mebhas

Mü'minlerde nifak ve şikak, kin ve adâvete sebebiyet veren tarafgirlik ve inat ve haset, hakikatçe ve hikmetçe ve insaniyet-i kübrâ olan İslâmiyetçe ve hayat-ı şahsiyece ve hayat-ı içtimaiyece ve hayat-ı mâneviyece çirkin ve merduktur, muzır ve zulümdür ve hayat-ı beşeriye için zehirdir.

Şu hakikatin gayet çok vücuhundan altı veçhini beyan ederiz.

Birinci Vecih:

Hakikat nazarında zulümdür.

Ey mü'mine kin ve adâvet besleyen insafsız adam! Nasıl ki, sen bir gemide veya bir hanede bulunsan, seninle beraber dokuz mâsum ile bir cânı var. O gemiyi gark ve o haneyi ihrak etmeye çalışsan bir adamın ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zalimliğini, semâvâta işittirecek derecede bağırarsın. Hattâ bir tek mâsum, dokuz cânı olsa, yine o gemi hiçbir kanun-u adaletle batırılmaz.

Aynen öyle de, sen, bir hane-i Rabbâniye ve bir sefine-i İlâhiye olan bir mü'minin vücudunda, iman ve İslâmiyet ve komşuluk gibi, dokuz değil, belki yirmi sıfat-ı mâsume varken, sana muzır olan ve hoşuna gitmeyen bir cânı sıfatı yüzünden ona kin ve adâvet bağlamakla o hane-i mâneviye-i vücudun mânen gark ve ihrakına, tahrip ve batmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şenî ve gaddar bir zulümdür.

İkinci Vecih:

Hem hikmet nazarında dahi zulümdür. Zira malûmdur ki, adâvet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıttırlar. İkiyi, mânâ-yı hakikisinde olarak beraber cem olamazlar.

Eğer muhabbet, kendi esbabının rüçhaniyetine göre bir kalbde hakiki bulunsa, o vakit adâvet mecazî olur, acımak suretine inkılâp eder. Evet, mü'min, kardeşini sever ve sevmeli. Fakat fenalığı için yalnız acır. Tahakkümle değil, belki lütüfla ıslahına çalışır. Onun için, nass-ı hadisle, "Üç gündün fazla mü'min mü'mine küsüp kat-ı mükâleme etmeyecek."

Eğer esbab-ı adâvet galebe çalıp, adâvet, hakikatiyle bir kalbde bulunsa, o vakit muhabbet mecazî olur, tasannu ve temellük suretine girer.

Ey insafsız adam! Şimdi bak ki, mü'min kardeşine kin ve adâvet ne kadar zulümdür. Çünkü, nasıl ki sen âdi, küçük taşları Kâbe'den daha ehemmiyetli ve Cebel-i Uhud'dan daha büyük desen, çirkin bir akılsızlık edersin. Aynen öyle de, Kâbe hürmetinde olan iman ve Cebel-i Uhud azametinde olan İslâmiyet gibi çok evsâf-ı İslâmiye muhabbeti ve ittifakı istediği hâlde, mü'mine karşı adâvete sebebiyet veren ve âdi taşlar hükmünde olan bazı kusurâtı iman ve İslâmiyete tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bir zulüm olduğunu, aklın varsa anlarsın.

Evet, tevhid-i imanî, elbette tevhid-i kulûbu ister. Ve vahdet-i itikad dahi, vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder. Evet, inkâr edemezsin ki, sen bir adamla beraber bir taburda bulunmakla, o adama karşı dostâne bir rabıta anlarsın; ve bir kumandanın emri altında beraber bulunduğunuzdan, arkadaşâne bir alâka telâkki edersin. Ve bir memlekette beraber bulunmakla, uhuvvetkârâne bir münasebet hissedersin. Halbuki, imanın verdiği nur ve şuurla ve sana gösterdiği ve bildirdiği esmâ-i İlâhiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak rabitaları ve uhuvvet münasebetleri var.

Meselâ, her ikinizin Hâlıkınız bir, Mâlikiniz bir, Mâbudunuz bir, Râzıkınız bir-bir, bir, bine kadar bir, bir.

Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir-bir, bir, yüze kadar bir, bir.

Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir-ona kadar bir, bir.

Bu kadar bir birler vahdet ve tevhid-i vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak mânevî zincirler buldukları hâlde, şikak ve nifâka, kin ve adâvete sebebiyet veren örümcek ağ gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakiki adâvet etmek ve kin bağlamak, ne kadar o rabıta-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebât-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve i'tisaf olduğunu, kalbin ölmemişse, aklın sönmemişse anlarsın.

Üçüncü Vecih:

Adalet-i mahzâyı ifade eden **وَلَا تَزِدُ وَازِيَةً وَلَا تَزِدُ وَازِيَةً** sırrına göre, bir mü'minde bulunan câni bir sıfat yüzünden, sair mâsum sıfatlarını mahkûm

*tevhid-i imanî,
elbette tevhid-i
kulûbu ister. Ve
vahdet-i itikad
dahi, vahdet-i
içtimaiyeyi iktiza
eder. Evet, inkâr
edemezsin ki,
sen bir adamla
beraber bir tabur-
da bulunmakla,
o adama karşı
dostâne bir rabıta
anlarsın; ve bir
kumandanın emri
altında beraber
bulduğunuz-
dan, arkadaşâne
bir alâka telâkki
edersin.*

Nev-i beşere
rahmet olan
Kur'ân, ancak
umumun, lâakal
ekseriyetin
saadetini
tazammun eden
bir medeniyeti
kabul eder.
Medeniyet-i
hazıra, beş menfi
esas üzerine
teessüs etmiştir:

etmek hükmünde olan adâvet ve kin bağlamak, ne derece hadsiz bir zulüm olduğunu; ve bhusus bir mü'minin fena bir sıfatından darılıp, küsüp, o mü'minin akrabasına adâvetini teşmil etmek, **إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ** sîga-i mübalâğa ile gayet azîm bir zulüm ettiğini, hakikat ve şeriat ve hikmet-i İslâmiye sana ihtar ettiği hâlde, nasıl kendini haklı bulursun, “Benim hak-kım var” dersin?

Hakikat nazarında sebep-i adâvet ve şer olan fenalıklar, şer ve toprak gibi kesiftir; başkasına sirayet ve in'ikâs etmemek gerektir. Başkası ondan ders alıp şer işlese, o başka meseledir. Muhabbetin esbabı olan iyilikler, muhabbet gibi nurdur; sirayet ve in'ikâs etmek, şe'nidir. Ve ondandır ki, “Dostun dostu dosttur” sözü durub-u emsal sırasına geçmiştir. Hem onun içindir ki, “Bir göz hatırı için çok gözler sevilir” sözü umumun lisanında gezer.

İşte ey insafsız adam! Hakikat böyle gördüğü hâlde, sevmediğin bir adamın sevimli, mâsum bir kardeşine ve taallûkatına adâvet etmek ne kadar hilâf-ı hakikat olduğunu, hakikatbîn isen anlarsın.

Mektubat, 253-255.

Nev-i beşere rahmet olan Kur'ân, ancak umumun, lâakal ekseriyetin saadetini tazammun eden bir medeniyeti kabul eder. Medeniyet-i hazıra, beş menfi esas üzerine teessüs etmiştir:

Nokta-i istinadı kuvvettir. O ise, şe'ni tecavüzdür.

Hedef-i kastı menfaattir. O ise, şe'ni tezâhumdur.

Hayatta düsturu cidaldir. O ise, şe'ni tenâzudur.

Kitleler mâbeynindeki rabıtası, âhari yutmakla beslenen unsuriyet ve menfi milliyettir. O ise, şe'ni müthiş tesâdümdür.

Cazibedar hizmeti, hevâ ve hevesi teşcî ve arzularını tatmindir. O hevâ ise, insanın mesh-i mânevîsine sebeptir.

Şeriat-ı Ahmediyenin (a.s.m.) tazammun ettiği ve emrettiği medeniyet ise:

Nokta-i istinadı, kuvvete bedel, haktır ki, şe'ni adalet ve tevâzündür.

Hedefi de, menfaat yerine fazilettir ki, şe'ni muhabbet ve tecâzüptür.

Cihetü'l-vahdet de, unsuriyet ve milliyet yerine, rabıta-i dinî ve vatanî ve sınıftır ki, şe'ni samimî uhuvvet ve müsalemet ve haricin tecavüzüne karşı yalnız tedâfüdür.

Hayatta, düstur-u cidal yerine düstur-u teâvündür ki, şe'ni ittihad ve tesanüttür.

Hevâ yerine hüdâdır ki, şe'ni insaniyeten terakki ve ruhen tekâmüldür.

Mevcudiyetimizin hâmisî olan İslâmiyetten elini gevşetme, dört elle sarıl. Yoksa mahvolursun.

Mektubat, 458.

Adalet-i mahzâ-yı Kur'âniye, bir mâsumun hayatını ve kanını, hattâ

umum beşer için de olsa heder etmez. İki nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adalette de birdir. Hodgâmlıkla, öyle insan olur ki, ihtirasına mâni herzeyi, hattâ elinden gelirse dünyayı harap ve nev-i beşeri mahvetmek ister.

Mektubat, 459.

Evâmir-i şer'iyeye karşı itaat ve isyan olduğu gibi, evâmir-i tekviniyeye karşı da itaat ve isyan vardır. Birincisinde mükâfat ve mücâzâtın ekseri âhirette, ikincisinde ağılebi dünyada olur. Meselâ, sabrın mükâfâtı zaferdir; atâletin mücâzâtı sefalettir; sa'yin sevabı servettir; sebatın mükâfâtı galebedir. **Müsavatsız adalet, adalet değildir.**

Mektubat, 462.

Cumhuriyet ki, adâlet ve meşveret ve kanunda inhisâr-ı kuvvetten ibârettir. On üç asır evvel Şeriat-ı Garra teessüs ettiğinden, ahkâmda Avrupa'ya dilencilik etmek, dini İslâma büyük bir cinâyetdir. Ve şimale müteveccihen namaz kılmak gibidir. Kuvvet kanunda olmalı. Yoksa istibdat tevzî olunmuş olur. **إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ** hâkim ve âmir-i vicdanî olmalı. O da; mârifet-i tam ve medeniyet-i âmm veyâhut din-i İslâm namıyla olmalı. Yoksa istibdat daima hükümfermâ olacaktır.

İttifak hüdâdadır, hevâda ve heveste değil. İnsanlar hür oldular, ama yine abduhâtlırlar. Her şey hür oldu. Şeriat da hürdür, meşrutiyet de. Mesâil-i Şeriâtı rüşvet vermeyeceğiz. Başkasının kusuru, insanın kusuruna senet ve özürlamaz. Yeis mâni-i her kemâldir. "Neme lâzım, başkası düşünsün" istibdatın yadigârıdır. Bu cümlelerin mâbeynini rabtedecek olan mukadde-matı, Türkçe bilmediğim için mütâliinin fikirlerine havale ediyorum,

Hutbe-i Şamiye, 93

Birinci Cümle: Adalet-i mahzânın en büyük düsturunu vaz ediyor. Der ki: Bir mâsumun hayatı, kanı, hattâ umum beşer için olsa da, heder olmaz. İki nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adalette de birdir. Cüz'iyatın küllîye nispeti bir olduğu gibi, hakkın dahi mizan-ı adalete karşı aynı nispettir. O nokta-i nazardan, hakkın küçüğü büyüğü olamaz.

Lâkin, adalet-i izafiye, cüz'ü külle feda eder. Fakat muhtar cüz'ün sarihen veya zimnen ihtiyar ve rıza vermek şartıyla. Ene'ler nahnü'ye inkılâp edip mezci, cemaat ruhu tevellüt ederek, külle feda olmak için fert zimnen rızadâde olabilir.

Bazan nur, nar görüldüğü gibi şiddet-i belağat da mübalâğa görünür. Şurada nükte-i belağat üç noktadan tereküp ediyor.

Sünubat, 27

Üçüncü Hakikat:

Bâb-ı Hikmet ve Adâlet olup, ism-i Hakîm ve Âdilin cilvesidir.

Hiç mümkün müdür ki, zerrelere kadar cereyan eden hikmet ve intizam, adâlet ve mîzanla Rubûbiyetin saltanatını gösteren Zât-ı Zülcelâl, Rubûbiyetin cenâh-ı himâyesine ilticâ eden ve hikmet ve adâlete

Cumhuriyet ki, adâlet ve meşveret ve kanunda inhisâr-ı kuvvetten ibârettir. On üç asır evvel Şeriat-ı Garra teessüs ettiğinden, ahkâmda Avrupa'ya dilencilik etmek, dini İslâma büyük bir cinâyetdir. Ve şimale müteveccihen namaz kılmak gibidir. Kuvvet kanunda olmalı. Yoksa istibdat tevzî olunmuş olur.

*Hem, adâlet
ve mîzan ile iş
görüldüğüne
bürhan mı
istersin? Her şeye
hassas mîzanlarla,
mahsus
ölçülerle vücud
vermek, sûret
giydirmek, yerli
yerine koymak,
nihayetsiz bir
adâlet ve mîzan ile
iş görüldüğünü
gösterir.*

imân ve ubûdiyetle tevfiğ-i hareket eden mü'minleri taltif etmesin ve o hikmet ve adâlete küfür ve tuğyan ile isyan eden edepsizleri te'dib etmesin? Halbuki, bu muvakkat dünyada, o hikmet, o adâlete lâyık binden biri insanda icrâ edilmiyor, tehir ediliyor. Ehl-i dalâletin çoğu ceza almadan, ehl-i hidâyetin de çoğu mükâfat görmeden buradan göçüp gidiyorlar. Demek, bir mahkeme-i kübrâya, bir saadet-i uzmâyâ bırakılıyor.

Evet, görünüyor ki, şu âlemde tasarruf eden Zât, nihayetsiz bir hikmetle iş görüyor. Ona bürhan mı istersin? Her şeyde maslahat ve faydalara riâyet etmesidir. Görmüyor musun ki, insanda bütün âzâ, kemikler ve damarlarda, hattâ bedenin hüceyrâtında, her yerinde, her cüz'ünde faydalar ve hikmetlerin gözetilmesi, hattâ bâzı âzâsı, bir ağacın ne kadar meyveleri varsa, o derece o uzva hikmetler ve faydalar takması gösteriyor ki, nihayetsiz bir hikmet eliyle iş görülüyor? Hem, her şeyin san'atında nihayet derecede intizam bulunması gösterir ki, nihayetsiz bir hikmet ile iş görülüyor.

Evet, güzel bir çiçeğin dakik programını, küçücük bir tohumunda dercetmek, büyük bir ağacın sahife-i a'mâlini, tarihçe-i hayatını, fihriste-i cihazâtını küçücük bir çekirdekte mânevî kader kalemiyle yazmak, nihayetsiz bir hikmet kalemi işlediğini gösterir.

Hem her şeyin hilkatinde gayet derecede hüsn-ü san'at bulunması, nihayet derecede hakîm bir Sâniin nakşısı olduğunu gösterir. Evet, şu küçücük insan bedeni içinde bütün kâinatın fihristesini, bütün hazâin-i rahmetin anahtarlarını, bütün esmâlarının aynalarını derc etmek, nihayet derecede bir hüsn-ü san'at içinde bir hikmeti gösterir.

Şimdi hiç mümkün müdür ki, şöyle icraat-ı Rubûbiyette hâkim bir hikmet, o Rubûbiyetin kanadına ilticâ eden ve imân ile itaat edenlerin taltifini istemesin ve ebedî taltif etmesin?

Hem, adâlet ve mîzan ile iş görüldüğüne bürhan mı istersin? Her şeyde hassas mîzanlarla, mahsus ölçülerle vücud vermek, sûret giydirmek, yerli yerine koymak, nihayetsiz bir adâlet ve mîzan ile iş görüldüğünü gösterir.

Hem, her hak sahibine istidadı nisbetinde hakkını vermek, yani vücudunun bütün levâzımâtını, bekasının bütün cihazâtını en münâsip bir tarzda vermek, nihayetsiz bir adâlet elini gösterir.

Hem, istidad lisâniyle, ihtiyac-ı fitrî lisâniyle, ıztırâr lisâniyle suâl edilen ve istenilen her şeye dâimî cevap vermek, nihayet derecede bir adl ve hikmeti gösteriyor.

Şimdi, hiç mümkün müdür ki, böyle en küçük bir mahlûkun, en küçük bir hâcâtının imdadına koşan bir adâlet ve hikmet, insan gibi en büyük bir mahlûkun beka gibi en büyük bir hâcetini mühmel bıraksın, en büyük istimdâdını ve en büyük suâlini cevapsız bıraksın; Rubûbiyetin haşmetini, ibâdının hukukunu muhâfaza etmekle, muhâfaza etmesin? Halbuki, şu fânî dünyada kısa bir hayat geçiren insan, öyle bir adâletin hakikatine mazhar olamaz ve olamıyor. Belki bir mahkeme-i kübrâya bırakılıyor. Zîrâ, hakîki adâlet ister ki, şu küçücük insan, şu küçüklüğü nisbetinde değil, belki cinâyetinin büyüklüğü, mahiyetinin ehemmiyeti ve vazifesinin azameti nis-

betinde mükâfat ve mücâzât görsün. Mâdem, şu fânî, geçici dünya, ebed için halk olunan insan hususunda öyle bir adâlet ve hikmete mazhariyetten çok uzaktır; elbette, Âdil olan o Zât-ı Celil-i Zülcemâlin ve Hakîm olan o Zât-ı Cemil-i Zülcelâlin dâimî bir Cehennemi ve ebedî bir Cenneti bulacaktır.

Sözler, 67.

Beşinci Suâl: Âdil ve Rahîm, Kadîr ve Hakîm, neden hususi hatâlara hususi ceza vermeyip, koca bir unsuru musallat eder. Bu hal cemâl-i rahmetine ve şümûl-ü kudretine nasıl muvâfık düşer?

Elcevap: Kadîr-i Zülcelâl, her bir unsura çok vazifeler vermiş ve her bir vazifede çok neticeler veriyor. Bir unsurun bir tek vazifesinde, bir tek neticesi çirkin ve şer ve musîbet olsa da, sâir güzel neticeler, bu neticeyi de güzel hükmüne getirir. Eğer, bu tek çirkin netice vücuda gelmemek için, insana karşı hiddete gelmiş o unsur, o vazifeden men edilse; o vakit o güzel neticeler adedince hayırlar terk edilir ve lüzumlu bir hayrı yapmamak, şer olması haysiyetiyle, o hayırlar adedince şerler yapılır. Tâ bir tek şer gelmesin gibi; gayet çirkin ve hilâf-ı hikmet ve hilâf-ı hakikat ve kusurdur. Kudret ve hikmet ve hakikat kusurdan münezzehdirler. Mâdem bir kısım hatâlar, unsurları ve arzı hiddete getirecek derecede bir şümüllü isyandır ve çok mahlûkatın hukukuna bir tahkiri tecavüzdür. Elbette o cinâyetin fevkalâde çirkinliğini göstermek için, koca bir unsura, küllî vazifesi içinde “Onları terbiye et” diye emir verilmesi ayn-ı hikmettir ve adâlettir ve mazlumlara ayn-ı rahmettir.

Sözler, 159.

Bâzan zıd, zıddını tazammun eder

Zaman olur zıd, zıddını saklarmış. Lisân-ı siyasette lâfız, mânânın zıddıdır. Adâlet külâhını,^{Haşiyeye1} zulüm başına geçirmiş; hamiyet libasını, hıyânet ucuz giymiş. Cihad ve hem gazâyâ, bâğî ismi takılmış. Esâret-i hayvanî, istibdad-ı şeytanî, hürriyet nâm verilmiş. Zıdlarda emsâl olmuş, sûretlerde tebâdü'l, isimlerde tekabül, makamlarda becâyîş-i mekânî.

Sözler, 648.

Siyaset, efkârın âleminde bir şeytandır; istiâze edilmeli

Siyaset-i medenî, ekserin rahatına fedâ eder ekallî. Belki ekallî-i zâlim, kendine kurban eder ekserîn-i avâmı.

Adâlet-i Kur'ânî, tek mâsumun hayatı, kanı heder göremez, onu fedâ edemez, değil ekseriyete, hattâ nevin umumu.

Ayet-i **مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ**⁷ iki sır-ı azîmi vaz' ediyor nazara. Biri mahz-ı adâlet. Bu düstur-u azîmi

Ki ferd ile cemaat, şahıs ile nev-i beşer, kudret nasıl bir görür; adâlet-i İlâhî, ikisine bir bakar. Bir sünnet-i dâimî.

Sözler, 658.

*Siyaset-i medenî,
ekserin rahatına
fedâ eder ekallî.
Belki ekallî-i zâlim,
kendine kurban
eder ekserîn-i
avâmı.
Adâlet-i Kur'ânî,
tek mâsumun
hayatı, kanı heder
göremez, onu
fedâ edemez, değil
ekseriyete, hattâ
nevin umumu.*

çtimâî heyette
düsturları
istersen:
Müsâvâtsiz
adâlet, önce adâlet
değil. Temâsülse,
tezadın mühim bir
sebebidir.
Tenâsübse,
tesânüdüün esası.
Sıgar-ı nefistir
tekebbürün
menbai. Zaaf-ı
kalptir gururun
mâdeni. Olmuş
acz, muhâlefet
menşei. Meraksa,
ilme hocadır.

Bir kısım desâtir-i içtimâiye
İçtimâî heyette düsturları istersen: Müsâvâtsiz adâlet, önce adâlet değil.
Temâsülse, tezadın mühim bir sebebidir.

Tenâsübse, tesânüdün esası. Sıgar-ı nefistir tekebbürün menbai. Zaaf-ı kalptir gururun mâdeni. Olmuş acz, muhâlefet menşei. Meraksa, ilme hocadır.

İhtiyaçtır terakkînin üstadı. Sıkıntıdır muallime-i sefâhet. Demek sefâhetin membai sıkıntı olmuş. Sıkıntıysa, mâdeni yeisle sût-i zandır.

Dalâlet fıkridir; zulümât kalbidir; israf cesedir.

Sözler, 668.

Denilmiş: “Ne için siyasetten çekildin? Hiç yanaşmıyorsun?”

Elcevap: Dokuz-on sene evveldeki Eski Said, bir miktar siyasete girdi. Belki siyaset vasıtasıyla dine ve ilme hizmet edeceğim, diye beyhude yoruldu ve gördü ki; o yol meşkûk ve müşkilâtlı ve bana nisbeten fuzuliyâne, hem en lüzumlu hizmete mâni ve hatarlı bir yoldur. Çoğu yalancılık ve bilmeyerek ecnebi parmağına âlet olmak ihtimali var. Hem siyasete giren, ya muvâfık olur veya muhalif olur. Eğer muvâfık olsa; mâdem memur ve meb'us değilim, o halde siyasetçilik bana fuzulî ve mâlâyânî bir şeydir. Bana ihtiyaç yok ki, beyhude karışayım. Eğer muhalif siyasete girsem, ya fikirle veya kuvvetle karışacağım. Eğer fikirle olsa, bana ihtiyaç yok. Çünkü mesâil tavazzuh etmiş; herkes benim gibi bilir. Beyhude çene çalmak mânasızdır. Eğer kuvvet ile ve hâdise çıkarmak ile muhalefet etsem, husulü meşkûk bir maksad için binler günaha girmek ihtimali var. Birinin yüzünden çoklar belâyâ düşer. Hem on ihtimalden bir-iki ihtimale binaen günahlara girmek, mâsumları günaha atmak; vicdanım kabûl etmiyor, diye Eski Said, sigara ile beraber gazeteleri ve siyaseti ve sohbet-i dünyeviye-i siyasiyeyi terk etti. Buna kat'î şahid, o vakitten beri sekiz senedir bir tek gazete ne okudum ve ne dinledim. Okuduğumu ve dinlediğimi, biri çıksın söylesin. Halbuki sekiz sene evvel, günde belki sekiz gazete Eski Said okuyordu. Hem beş senedir bütün dikkat ile benim hâlîme nezaret ediliyor. Siyasetvâri bir tereşşuh gören söylesin. Halbuki benim gibi asabî ve “Gerçek hile, hilesizliktedir” düsturiyle en büyük hileyi hilesizlikte bulan pervasız, alâkasız bir insanın, değil sekiz sene; sekiz gün bir fikri gizli kalmaz. Siyasete iştihası ve arzusu olsaydı; tedkikata, taharriyata lüzum bırakmayarak top güllesi gibi sadâ verecekti.

“Kur'ân ve îmânın hizmeti ne için beni men'ediyor?” dersin; ben de derim ki: “Hakaik-ı îmâniye ve Kur'âniye birer elmas hükmünde olduğu halde, siyaset ile âlûde olsa idim; elimdeki o elmaslar işgal olunabilen avam tarafından, 'Acaba taraftar kazanmak için bir propaganda-i siyaset değil mi?' diye düşünürler. O elmaslara, âdi şişeler nazariyle bakabilirler. O halde ben o siyasete temas etmekle, o elmaslara zulmederim ve kıymetlerini tenzil etmek hükmüne geçer.

İşte ey ehl-i dünya! Neden benim ile uğraşıyorsunuz? Beni kendi hâlîmde bırakmıyorsunuz?”

(Mektubat, s. 64-66.)

Bence, muhâlif-i hakikat-i Şeriat olan şeyler, Meşrûtiyete dahi muhâlifdir, ya günahlarıdır veya ilcâ-i zarûrettir. Farz ediniz, şu siyâset muhâlif olsun, yine telâşa mahâl yoktur. Zîrâ, Şeriat-ı Garrânın bin kısmından bir kısmıdır ki, siyâsete taallûk eder. O kısmın ihmâliyle, Şeriat ihmâl olunmaz.

Evet, imtisâl etmemek, inkâr etmek demek değildir. Hem de, Devlet-i Osmâniyeye tâbî olan İslâmların on beş misli İslâmlar, sırf siyâset-i ecânib altındadırlar. Onların dinlerine zarar gelmez; nerede kaldı ki, şu hükûmetteki; kendisi İslâm, millet-i hâkimesi İslâm, üssü'l-esâs-ı siyâseti de şu düsturdur: “Bu devletin dîni, dîn-i İslâmdır. Şu esâsı vikâye etmek vazifemizdir. Çünkü, milletimizin mâye-i hayatıyesidir.”

Suâl: Demek, hükûmet bundan sonra da İslâmiyet ve din için hizmet edecek midir?

Cevap: Hay hay. Bâzı akılsız dinsizler müstesnâ olmak şartıyla, hükûmetin hedef-i maksadı, velev gizli ve uzak olsa bile, uhuvvet-i imâniye sırrıyla, üç yüz milyonu bir vücut eden ve nûrânî olan İslâmiyetin silsilesini takviye ve muhâfaza etmektir. Zîrâ, nokta-i istinad ve nokta-i istimdat yalnız odur. Yağmurun katarâtı, nûrun lemeâtı dağınık ve yayılmış kaldıkça çabuk kurur, çabuk söner. Fakat, sönmemek ve mahvolmamak için, Cenâb-ı Feyyâz-ı Mutlak bize “Ayrılıklara düşüp dağılmayın.” (Şura Sûresi, 13.) ve “Ümidinizi kesmeyin.” (Zümer Sûresi, 53.) ile ezel cânibinden nidâ ediyor. Evet, şeş cihetten nağme-i “Ümidinizi kesmeyin” eyler huruş.

Evet, zarûret ve incizap ve temâyül ve tecârüb ve tecâvüb ve tevâtür, o katarât ve lemeâtı musâfaha ettirerek ortalarındaki mesâfeyi tayedip, bir havz-ı âb-ı hayatı ve dünyayı ışıklandıracak bir elektrik-i nevwâreyi teşkil edecektir. Zîrâ, kemâlin cemâli dindir. Hem, din saadetin ziyâsıdır, hissin ulviyetidir, vicdânın selâmetidir.

(Münazarat, s. 53-54.)

Aynı gün pür-ümid, başka ve dünyevî bir meclise gittim. Dünyevîler dediler: “Neden geldin geleli siyasete karışmıyorsun?”

Dedim: “Şeytandan ve siyasette Allah’a sığırım.”

“Evet, İstanbul siyaseti İspanyol hastalığı gibi bir hastalıktır. Fikri heze-yanlaştırır. Biz müteharrik-i bizzat değiliz, bilvasıta müteharrikiz. Avrupa üflüyor, biz burada oynuyoruz. O tenvim ile telkin eder, biz kendimizden hayal edip, asammane tahribimizde eser-i telkini icra ederiz. Mâdem ki menba Avrupâ'dadır. Gelen cereyan ya menfi veya müsbettir. Menfiye kapılan harf gibi, “Başkasındaki bir manaya delâlet eder” yahut “Kendi kendine bir manaya delâlet etmez” tarif edilir. Demek bütün harekâtı, bizzat hariç hesabına geçer. Çünkü iradesi hükümsüzdür. Hulûs-u niyeti fayda vermez. Bahusus menfi iki cihet zaaf ile hariç cereyanının kuvvetine bir âlet-i laya'kıl olur.

“Diğer müsbet cereyan ise ki, dahilden muvafık şeklini giyer. İsim gibi ‘Kendinde bulunan bir manaya delâlet eder.’ Hareketi kendinedir. Teba-i

Bence, muhâlif-i hakikat-i Şeriat olan şeyler, Meşrûtiyete dahi muhâlifdir, ya günahlarıdır veya ilcâ-i zarûrettir. Farz ediniz, şu siyâset muhâlif olsun, yine telâşa mahâl yoktur. Zîrâ, Şeriat-ı Garrânın bin kısmından bir kısmıdır ki, siyâsete taallûk eder. O kısmın ihmâliyle, Şeriat ihmâl olunmaz.

Dine imale etmek ve iltizama teşvik etmek ve vazife-i diniyelerini ihtar etmekle dine hizmet olur. Yoksa dinsizsiniz dese, onları tecavüze sevk etmektir. Din dahilde menfi tarzda istimal edilmez. Otuz sene halife olan bir zat, menfi siyaset namına istifade edildi zanniyle, Şeriata gelen tecavüzü gördünüz. Acaba şimdiki menfi siyasetçilerin fetvolarından istifade edecek kimdir, bilir misin? Bence İslâm'ın en şedit hasmıdır ki, hançerini İslâm'ın çiğerine saplamıştır."

haricedir. Lâzım-ı mezheb mezheb olmadığından, belki muahez değil. Bahusus iki cihetle kuvveti, hariç cereyanın müsbet ve za'fına inzımam etse, harici kendine âlet-i lâyeş'ur edebilir."

Dediler: "Dinsizliği görmüyormusun, meydan alıyor. Din namına meydana çıkmak lâzım."

Dedim: "Evet, lâzımdır. Fakat kat'î bir şart ile ki, muharrik, aşk-ı İslâmiyet ve hâmiyet-i diniye olmalı. Eğer muharrik veya müreccih, siyasetçilik veya tarafgirlik ise, tehlikelidir. Birincisi hata da etse, belki ma'fuvdur. İkincisi isabet de etse, mes'uldür."

Denildi: "Nasıl anlarız?"

Dedim: "Kim fasık siyasetdaşını, mütediyyin muhalifine, su-i zan bahaneleriyle tercih etse, muharriki siyasetçiliktir. Hem umumun mâl-i mukaddesi olan dini, inhisar zihniyetiyle kendi meslekdaşlarına daha ziyade has göstermekle, kavi bir ekseriyette, dine aleyhdarlık meyli uyandırmakla nazardan düşürmek ise, muharriki tarafgirliktir."

"Meselâ, iki adam döğüşürler. Biri, zaif düşeceğini hissederken, elindeki Kur'an'ı kaviye uzatmakla himayesini davet edip, kavi bir ele vermek lâzımdır. Tâ beraber çamura düşmesin. Kur'an'a muhabbetini, hürmetini gösterebilir. Kur'an'ı, Kur'an olduğu için sevsin. Eğer kavinin karşısına siper etse, himayet damarını tahrik etmeye bedel, hiddetini celb eder. Kur'an'ı kavi bir hâdimden mahrum bırakmakla, zaif bir elde beraber yere düşerse o, Kur'an'ı kendi nefsi için sever demektir."

"Evet, dine imale etmek ve iltizama teşvik etmek ve vazife-i diniyelerini ihtar etmekle dine hizmet olur. Yoksa dinsizsiniz dese, onları tecavüze sevk etmektir. Din dahilde menfi tarzda istimal edilmez. Otuz sene halife olan bir zat, menfi siyaset namına istifade edildi zanniyle, Şeriata gelen tecavüzü gördünüz. Acaba şimdiki menfi siyasetçilerin fetvolarından istifade edecek kimdir, bilir misin? Bence İslâm'ın en şedit hasmıdır ki, hançerini İslâm'ın çiğerine saplamıştır."

Dediler: "İttihada şedit bir muarız idin, neden şimdi sükût ediyorsun?"

Dedim: "Düşmanların onlara şiddet-i hücumundan; düşmanın hedef-i hücumu onların hasenesi olan azim ve sebatdır ve İslâmiyet düşmanına vasıta-i tesmim olmaktan feragatıdır."

"Bence yol ikidir. Mizanın iki kefişi gibi. Birinin hiffeti, ötekinin sıkletine geçer. Ben tokadımı Antranik ile beraber Enver'e, Venizelos ile beraber Said Halim'e vurmam. Nazarımda vuran da sefildir."

Dediler: "Fırkacılık lâzım-ı meşrutiyettir."

Dedim: "Bizdekilerde hutut-u efkâr telâki için mütemayilen imtidada bedel, münhariften gittiğinden nokta-i telâki vatanda, belki kürede görülüyor. Vücut, adem gibi, birinin vücudu ötekinin ademini ister."

"İnad bazan müfrit fırka müteassıplarına, dalâl ve batılı iltizam ettirir. Şeytan birisine yardım etse, melek der, rahmet okutur. Ötekinde melek görse, libasını değiştirmiştir der, lanet eder. Su-i zan ve hüsn-ü zan nazariyle dürbinin iki

tarafı gibi leh, aleydar... Vâhi emareyi bürhan, bürhanı vâhi emare görür.

“İşte şu zulümdür “İnsan ise, şüphesiz ki, çok zalimdir” (İbrahim Süresi, 34.) sırrını gösterir. Zira hayvanın aksine olarak kuva ve meyilleri fitraten tahdit edilmemiş, meyl-i zulüm hadsizdir. Lâsiyemma enenin eşkâl-i habisesi olan hodgâmlık, hodfikirlik, hodbinlik, hodendişlik, gurur ve inad o meyle inzımam etse, öyle ekberü'l-kebairi icar eder ki, daha beşer ona isim bulmamış. Cehennemün lüzumuna delil olduğu gibi, cezası da yalnız Cehennem olabilir.

“Meselâ : Birisinin bir sıfatından darılsa, mecma-ı evsafi mâsume olan şahsına, hattâ hibbasına, hattâ meslekdaşına zulmünü teşmil eder “Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez (En'âm Süresi, 164.)”e karşı temerrüd eder.

“Meselâ : Muhteris bir intikam veya müntakim bir hilaf ile bir kere demiş: ‘İslâm mağlub olacak, kalbi parçalanacak.’ Sırf o mura-i ruhtan gelen, yalancı fikirden çıkan meş'um sözünü doğru göstermek için, İslâm'ın mağlubiyetini, İslâm'ın perişanlığını arzu eder, alkışlar. Hasımın darbesinden mütelezziz olur. İşte şu alkışı ve gaddar telezüzüdür ki, mecruh İslâm'ı müşkil mevkide bırakmış. Zira hançerini İslâm'ın ciğerine saplamış olan hasım, “sükût et” demiyor. “Alkışla, mütelezziz ol, beni sev.” diyor, onları misâl gösteriyor.

İşte size dehşetli bir günah ve zulüm ki, ancak haşırdeki mizan tartabilir. “Diğerini buna kıyasla.”

(Sünubat, s. 64-70.)

Biz Nur Talebeleri, kat'iyen siyasetle iştigal etmeyiz. Bizim yegâne emelimiz, memlekette din hürriyetinin hakikî surette temini, dine ve din ehline ve Kur'ân ehli olan Nurculara karşı çeyrek asırdan beri devam eden zulüm ve tazyikin tamamıyla bertaraf olmasıdır. Demokrat kardeşlere tavsiye ederiz: Devr-i Sabıkın şeytânkârâne oyunlarına, hilelerine aldanmasınlar; onların düştükleri dalâlete düşmesinler. Milletın ruhunu ve iradesini onlar gibi istihfaf etmesinler. Komünizm ve dine karşı tuttıkları doğru yolda azimle devam etsinler.

(Tarihçe-i Hayat, s. 553.)

“Rejimi reddetmek; ne vazifemizdir, ne de kuvvetimiz var, ne ne düşünürüz. Red başka, kabul etmemek başkadır, amel etmemek daha başkadır. Hazret-i Ömer'in (r.a.) taht-ı hükmünde, kanun-u adalet-i şer'iyesini reddetmeyen ve ilişmeyen Yahudilere, Nasârâya ilişmiyordular. Demek; kabul etmemek, tasdik etmemek, idarece bir cünha, bir suç teşkil etmiyor ki; o çeşit muhalifler ve münkirler, en kuvvetli padişahların idâresi ve siyaseti altında bulunmuşlar. İşte, bu nokta-i nazardan, Risale-i Nur'un şakirtlerinden en müthiş bir muhalif, rejim müessesesini tel'in de etse, bilfiil idareye ilişmese, onun mefkûresine kanunen ilişilmez. Hürriyet-i vicdan ve hürriyet-i fikir, onları tebrie eder.

(Kastamonu Labikası, s. 206)

Biz Nur
Talebeleri,
kat'iyen
siyasetle iştigal
etmeyiz. Bizim
yegâne emelimiz,
memlekette din
hürriyetinin
hakikî surette
temini, dine ve
din ehline ve
Kur'ân ehli olan
Nurculara karşı
çeyrek asırdan
beri devam eden
zulüm ve tazyikin
tamamıyla
bertaraf olmasıdır.

Otuz beş senedir
ki, siyaseti
bırakmıştım ve
Nurculara da
“Bırakınız!”
diyordum. Sebebi:
Siyaset ihlası
kırır. Fakat şimdi
hissettim ki,
bazı münaflıklar
dindarları perde
yapıp dini siyasete
alet; sonra da
siyaseti dinsizliğe
alet etmeye
çalıştıklarından
safdil dindarların
hatırı için bir-iki
defa siyasete
baktım,

Otuz beş senedir ki, siyaseti bırakmıştım ve Nurculara da “Bırakınız!” diyordum. Sebebi: Siyaset ihlası kırır. Fakat şimdi hissettim ki, bazı münaflıklar dindarları perde yapıp dini siyasete alet; sonra da siyaseti dinsizliğe alet etmeye çalıştıklarından safdil dindarların hatırı için bir-iki defa siyasete baktım, gördüm ki: Bizi bu üç-dört mahkemede, “Dini siyasete alet ediyor” diye itham edenler kendileri dessayane dini tezyif etmek için kendileri, sonra da siyaseti dinsizliğe alet etmek için dinsizlik düsturlarını kanuna bağlamak gibi dünyada hiçbir şeddat, hiçbir zalimin yapmadığı bir dehşet gördüm. Şiddetli bir me’yusiyetim içinde, hürriyet başında bizimle, yani İttihad-ı Muhammedi (a.s.m.) Cemiyeti ile, İttihadçıların bir kısmındaki gizli farmasonlara muarız ve manen bizimle, yani İttihad-ı Muhammedi ile müttefik olan Ahrar Fırkası yine otuz beş sene sonra dirildi, yine uyanı. Birden şeair-i İslamiyenin başında olan ezan-ı Muhammediyi farmasonların zincirlerini kırıp ilân etmesiyle; siyasetten kat-ı alâka eden, eskide “İttihad-ı Muhammedi” şimdi “Nurcular” namını alan ve İttihad-ı İslam içinde bulunan kardeşlerimiz yanlış basmamak için bazı şeyleri söylemek isterdim. Fakat Risale-i Nur benim bedelime konuşuyor dedim, yüzümü çevirdim.

(Beyanat ve Tenvirler, s. 11-12.)

Bizim vazifemiz müsbet hareket etmektir. Menfi hareket değildir

Umum Nur talebelerine Üstad Bediüzzaman’ın vefatından önce vermiş olduğu en son derstir

Aziz kardeşlerim,

Bizim vazifemiz müsbet hareket etmektir. Menfi hareket değildir. Rıza-yı İlahîye göre sırf hizmet-i imaniyeyi yapmaktır, vazife-i İlahîyeye karışmamaktır. Bizler âsâyîşi muhafazayı netice veren müsbet iman hizmeti içinde herbir sıkıntıya karşı sabırla, şükürle mükellefiz. Meselâ, kendimi misal alarak derim: Ben eskiden beri tahakküme ve terziyle karşı boyun eğmemişim. Hayatımda tahakkümü kaldırmadığım, birçok hadiselerle sabit olmuş. Meselâ, Rusya’da kumandana ayağa kalkmamak, Divan-ı Harb-i Örfide idam tehdidine karşı mahkemedeki paşaların suallerine beş para ehemmiyet vermediğim gibi, dört kumandanlara karşı bu tavrım, tahakkümlere boyun eğmediğimi gösteriyor. Fakat bu otuz senedir müsbet hareket etmek, menfi hareket etmemek ve vazife-i İlahîyeye karışmamak hakikati için, bana karşı yapılan muamelelere sabırla, rıza ile mukabele ettim. Cercis Aleyhisselâm gibi ve Bedir, Uhud muharebelerinde çok cefa çekenler gibi, sabır ve rıza ile karşıladım. Evet, meselâ seksen bir hatâsını mahkemede ispat ettiğim bir müdde-i umumînin yanlış iddiaları ile aleyhimizdeki kararına karşı, beddua dahi etmedim. Çünkü asıl mesele bu zamanın cihad-ı mânevîsidir. Mânevî tahribatına karşı sed çekmektir. Bununla dahilî âsâyîşe bütün kuvvetimizle yardım etmektir. Evet, mesleğimizde kuvvet var. Fakat bu kuvvet, âsâyîşi muhafaza etmek içindir. **وَلَا تَنْزِرُوا زُنُوحَكُمْ** (Hiçbir günahkar başkasının günahını yüklenemez. (En’am Suresi: 164.)) düsturu ile-ki “Bir cânî yüzünden onun

kardeşi, hanedanı, çoluk-çocuğu mesul olamaz”-işte bunun içindir ki, bütün hayatımda bütün kuvvetimle âsâyîşi muhafazaya çalışmışım. Bu kuvvet dahile karşı değil, ancak hâricî tecavüze karşı istimal edilebilir. Mezkûr âyetin düsturuyla vazifemiz, dahildeki âsâyîşe bütün kuvvetimizle yardım etmektir. Onun içindir ki, âlem-i İslâmda âsâyîşi ihlâl edici dahilî muharebat ancak binde bir olmuştur. O da aradaki bir içtihad farkından ileri gelmiştir. Ve cihad-ı mânevîyenin en büyük şartı da vazife-i İlâhiyeye karışmamaktır ki, “Bizim vazifemiz hizmettir; netice Cenab-ı Hakka âittir. Biz vazifemizi yapmakla mecbur ve mükellefiz.”

Emirdağ Labikası, s. 455

Zaman şahsiyet ve enaniyet zamanı değil, cemaat zamanıdır

Bu zaman, ehl-i hakikat için, şahsiyet ve enaniyet zamanı değil, zaman, cemaat zamanıdır. Cemaatten çıkan bir şahs-ı mânevî hükmeder ve dayanabilir. Büyük bir havuza sahip olmak için bir buz parçası hükmündeki enaniyet ve şahsiyetini, o havuza atmaktır ve eritmek gerektir. Yoksa, o buz parçası erir, zayi olur; o havuzdan da istifade edilmez.

Kastamonu Lâhikası, s. 102.

Salisen:Bu zaman, cemaat zamanıdır. Ferdî şahısların dehası ne kadar harika da olsalar, cemaatin,sahs-ı manevîsinden gelen dehasına karşı mağlûp düşebilir. Alem-i İslâmı bir cihette tenvir edecek ve kudsî bir dehanın nurları olan bir vazife-i imâniye, biçare, zayıf, mağlûp, hadsiz düşmanları ve onu ihanetle, hakaretle çürütmeye çalışan muannid hasımları bulunan bir şahsa yüklenmez. Yüklense, o kusurlu şahıs ihanet darbeleriyle düşmanları tarafından sarsılsa, o yük düşer, dağılır.

Emirdağ Lâhikası-1, s. 70.

Nurculuk bir cemiyet midir?

Bizi hayrette bırakan ve gayet şaşırta ve bir garazı itisas eden ve bililtizam hiçten bir sebep-i ittiham icad etmek nevinden, musırrane, bir cemiyet ve teşkilat varmış gibi soruyorlar, “Bu teşkilatı yapmak için nereden para alıyorsunuz?” diyorlar.

Elcevap : Evvela, ben dahi soranlardan soruyorum: Böyle bir cemiyet-i siyasiyenin, bizim tarafımızdan vücuduna dair hangi vesika, hangi emareler var ve para ile teşkilat yaptığımızı hangi delil, hangi hüccet bulmuşlar ki, bu kadar musırrane soruyorlar? Ben, on senedir Isparta vilayetinde şiddetli tarassut altında bulunmuşum. Bir iki hizmetkar ve on günde bir iki yolcudan başka adamları görmeyen garip, kimsesiz, dünyadan usanmış, siyasetten gayet şiddetle nefret etmiş ve kuvvetli siyasi muhalif cemiyetlerin ne kadar aksülameller ile zararlı ve akîm kaldığını mükerrer müşahedatla görmüş ve kendi kavim ve binler dostları içinde, en mühim fırsatta, siyasi cemiyet ve cereyanları reddetmiş ve karışmamış ve imân-ı tahkîkinin gayet kudsî ve hiçbir şeyle zedelenmesi caiz olmayan hizmeti bozmak ve ağraz-ı siyasi ile

Bu zaman, ehl-i hakikat için, şahsiyet ve enaniyet zamanı değil, zaman, cemaat zamanıdır. Cemaatten çıkan bir şahs-ı mânevî hükmeder ve dayanabilir. Büyük bir havuza sahip olmak için bir buz parçası hükmündeki enaniyet ve şahsiyetini, o havuza atmaktır ve eritmek gerektir. Yoksa, o buz parçası erir, zayi olur; o havuzdan da istifade edilmez.

çürütmeyi en büyük bir cinayet telakkî ederek şeytandan kaçır gibi siyaset-
ten kaçan ve on seneden beri *أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ*

Ezcümle: Hayat-ı içtimaiyeyi idâre eden en mühim esas olan hürmet ve merhamet gayet sarsılmış. Bazı yerlerde, gayet elim ve biçare ihtiyarlar, peder ve valideler hakkında dehşetli neticeler veriyor.

Cenab-ı Hakka şükür ki, Risale-i Nur, bu müthiş tahribata karşı girdiği yerlerde mukavemet ediyor, tamir ediyor. Sedd-i Zülkarneynin tahribiyle Ye'cüc ve Me'cücün dünyayı fesada vermesi gibi, şeriat-ı Muhammediye (a.s.m.) olan sedd-i Kur'ani'nin tezelzülüyle ve Ye'cüc ve Me'cücden daha müthiş olarak ahlâkta ve hayatta zulmetli bir anarşilik ve zulümlü bir din-sizlik fesada ve ifsada başlıyor.

Risale-i Nur'un şakirtleri, böyle bir hadisede manevi mücahedeleri, inşaallah zaman-ı Sahâbedeki gibi, az amelle, pek büyük sevap ve âmâl-i sâlihaya medar olur.

Aziz kardeşlerim,

İşte böyle bir zamanda, bu dehşetli hadisata karşı, ihlas kuvvetinden sonra bizim en büyük kuvvetimiz, iştirâk-i âmâl-i uhrevî düsturuyla bir-birimize kalemlerle, herbirinin âmâl-i salihâ defterine hasenat yazdırdıkları gibi; lisanlarıyla, herbirinin takvâ kalesine ve siperine kuvvet ve imdat göndermektir. Ve bilhassa fırtınalı tehacüme hedef olan bu fakir ve aciz kardeşinize, bu mübarek şuhur-u selâsede ve eyyâm-ı meşhurede yardıma koşmak, sizin gibi kahraman ve vefadar ve şefkatkârların şe'nidir. Bütün ruhumla bu imdad-ı maneviyi sizden rica ediyorum. Ve ben dahi, iman ve sadakat şartıyla, Risale-i Nur talebelerini bütün dualarıma ve manevi kazançlarıma, yirmi dört saatte, iştirak-i âmâl-i uhreviye düsturuyla, bazan yüz defadan ziyade "Risale-i Nur talebeleri" ünvanıyla hissedar ediyorum.

Kastamonu Labikası, 111

